

Kunta ja aluevaaleissa valitaan päätöksentekijät, joiden tehtävänä on toimia myös talousongelmien vähentämiseksi sekä taloudellisen toimintakyvyn edistämiseksi

Huhtikuun 2025 kunta- ja aluevaaleissa valitaan uudet päätöksentekijät. Osana tehtäviään heidän tulee edistää asukkaiden taloudellista toimintakykyä ja tehdä ratkaisuja, joilla voidaan vähentää ja ehkäistä talous- ja velkaongelmia.

Talousasioilla on keskeinen merkitys kuntien ja alueiden asukkaiden, perheiden ja yhteisöjen hyvälle arjelle ja hyvinvoinnille. Talousvaikeuksilla on useiden tutkimusten mukaan selkeä yhteys mm. fyysiseen ja psyykkiseen sairastamiseen. Erityisesti varhaislapsuudessa koettu taloudellinen huono-osaisuus näyttäytyy myöhemmin huomattavan usein mielenterveys-, päihde- ja syrjäytymisongelmina. Jo pelkästään näistä syistä asukkaiden taloudellisesta hyvinvoinnista huolehtiminen on erittäin tärkeää.

- 1. Hyvinvointialueiden ja kuntien on tunnistettava hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa talousvaikeudet yhtenä keskeisenä hyvinvointia ja toimintakykyä heikentävänä tekijänä. Hyvinvointialueilla tarvitaan monialaista yhteistyötä ja päätöksentekoa talousvaikeuksissa olevien ihmisten tukemiseksi sekä talousvaikeuksien ennaltaehkäisemiseksi.**

Sosiaalihuoltolain mukaan hyvinvointialueen on turvattava riittävät resurssit ja osaaminen toimeenpanna sen järjestämisvastuulla olevia taloussosiaalityön palveluja, joilla edistetään asukkaiden taloudellista toimintakykyä. Tällaisia palveluita ovat muun muassa neuvonta ja ohjaus, sosiaalinen luototus, välitystilipalvelu, talousohjaus sekä moniammatillinen verkostotyö.

- 2. Hyvinvointialueen on varmistettava, että taloussosiaalityön palvelut vastaavat erilaisten asiakasryhmien tarpeisiin ja tukevat heidän omatoimista selviytymistään taloudellisista ongelmista, mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Myös palveluiden vaikuttavuudesta on huolehdittava. Tämä edellyttää palvelujen tutkimusperustaisuuden vahvistamista ja näyttöön perustuvien menetelmien sekä työkäytäntöjen hyödyntämistä.**

Suomessa päättyi vuonna 2024 ulosottoon yhteensä yli 524 000 julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksua. Tämä luku kasvoi peräti 19% edelliseen vuoteen verrattuna. Suurin osa ulosottoon asti päätyneistä asiakasmaksuista on terveyskeskus- ja sairaalakäynneistä sekä laitoshoidosta aiheutuneita maksuja. Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat muihin Pohjoismaihin verrattuna korkeita. Ulosottoon asti päätyy eniten julkisia maksuja, joilla on suora yhteys taloudellisesti heikossa asemassa olevien ja ongelmavelkaantuneitten ihmisten arkeen. Ihmisillä on perustarpeita, jotka heidän on tyydytettävä, olipa niiden maksamiseen varaa tai ei. Jos varaa ei ole, nämä maksut päätyvät aivan liian usein ulosottoteitse perittäviksi ja kasvautuvat velkaongelmakierteiksi, joista on vaikea päästä omin avuin pois. Useimmiten

ulosottoon asti päätyneen asiakasmaksun taustalla on köyhyyttä ja vaikeita elämäntilanteita. Linjaratkaisut sille, millä periaatteilla maksamattomat julkiset asiakasmaksut päätyvät ulosottoon tai millä perusteilla maksukyvyltään heikossa asemassa olevat ihmiset voi vapauttaa asiakasmaksuista, tekevät kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjät. Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistuksen mukaan esim. hyvinvointialueen on alennettava tai jätettävä perimättä sosiaalihuollon maksu ja tulosidonnainen terveydenhuollon maksu, jos periminen vaarantaa asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon tai lakisääteisestä elatusvelvollisuudesta huolehtimisen.

3. Hyvinvointialueiden ja kuntien päätöksentekijöiden on määriteltävä asiakasmaksuja, niistä vapauttamista sekä maksamatta jääneiden asiakasmaksujen perintää koskevat linjaukset sellaisiksi, että ne eivät aiheuta asukkaille talous- ja velkaongelmakierteitä tai palveluvajetta.

Kuntien ja hyvinvointialueiden uusien päätöksentekijöiden tulee tehdä ihmisten ja yhteiskunnan kokonaisedut huomioivia päätöksiä ja luoda kuntiin sekä hyvinvointialueille linjaukset, joita noudattamalla etenkin heikossa taloudellisessa asemassa olevien ihmisten taloudelliset toimintaedellytykset vahvistuvat ja heillä on mahdollisuudet pärjätä arjessa.